

TUUSULA

TALOUSARVION 2020 JA TALOUSSUUNNITELMAVUOSIEN
2020-2024 LAADINTAOHJE

pvm 11.6.2019

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula
Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
1. Talousarvion 2020 laadinta-aikataulu	2
2. Talousarvio ja taloussuunnitelma 2020-2024	3
3. Vuoden 2020 ja vuosien 2020-2024 taloussuunnitelman laadintaohjeet	4
3.1. Talousarviokehityksen lähtökohdat	5
3.2. Talousarvion ja taloussuunnitelmaraportin sisältö	7
3.3. Perustietoja talousarvion laadintaa varten	8
3.3.1 Käyttötalousosa	8
3.3.2 Investointiosa, rakenne ja sisältö	10
3.4. Vesihuoltolaitos	11
3.5. Tilivelvolliset	12
4. Henkilöstösuunnitelma	13
5. Budjetin laadinnan ja kokoamisen vastuuhenkilöt	14
6. Talousarviossa käytettävät lomakkeet	15

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

1. Talousarvion 2020 laadinta-aikataulu

17.06.2019	Kunnanhallitus; Taloussuunnitelman kehys
14.8.2019	Väestöennuste valmis
31.8.2019	Toimialueet ilmoittaneet henkilöstösuunnitelmat Henkilöstöpalveluihin
27.09.2019	Käsitelty lautakunnissa ja tasapainotettu toimialueilla kunnanhallituksen kehysten mukaiseksi. Toimialueet tallentavat lautakunnassa käsitellyt talousarviodokumentit lautakunnan kokouksen jälkeen T:\EXCEDATA\TA-TStekstit\budjetti2020\ toimialueen kansioon alle.
04.10.2019	Toimialueiden esitykset koottu sähköiseen muotoon
01.-11.10.2019	Taloussuunnitelman tasapainotusta; toimialueiden esitysten sovittaminen kunnan kokonaistalouden kehukseen
14.10.2019	Veroprosentit kunnanhallituksessa
29.10.2019	Johtoryhmä; Pormestarin esitys kunnanhallitukselle
30.10.2019	Pormestarin TA-info, lehdistöinfo
31.10.-01.11.2019	Valtuustoseminaari
04.-18.11.2019	Kunnanhallituksen käsittelyt ja ehdotus valtuustolle ma 18.11.2019
11.11.2019	Veroprosentit valtuustossa
09.12.2019	Talousarvioehdotus valtuustossa
31.12.2019	Käyttösuunnitelmat hyväksytyt lautakunnissa

Talousarvio esitetään samantyyliä kuin vuoden 2019 arvio, sivun asettelu kaksipalstaisena ja fonttina käytetään Calibri 11:a. Tekstissä käytetään miljoonasta lyhenteenä milj. euroa.

11.6.2019

2. TALOUSARVIO JA TALOUSSUUNNITELMA 2020 – 2024

Kuntastrategia, hyvinvoinnin edistäminen ja riskienhallinta

Valtuusto hyväksyi kokouksessaan 11.12.2017 Tuusulan strategiaperustaan kuuluvat vision, toimintatavat ja päämäärät.

Visio

Tuusulan visiona on "Vireä, kasvava ja hyvinvoiva Tuusula".

Tuusula on vireä, yhteistyöstään tunnettu hyvinvoivien ihmisten kunta. Tuusula kasvaa ja houkuttelee puoleensa niin asukkaita, yrityksiä kuin matkailijoita.

Päämäärät

Tuusulan kolme päämäärää ovat Sujuva Tuusula, Hyvinvoiva Tuusula ja Vireä Tuusula.

Toimintatapa

Yhteinen toimintatapamme on "Me teemme yhdessä uutta".

Valtuustokauden tavoitteet

Valtuustokauden 32 tavoitetta on johdettu strategian visiosta, päämääristä ja yhteisestä toimintavastamme. Tavoitteita laatiessa on huomioitu pormestariohjelma sekä osallistavan strategiaprosessin aikana esiin nousseita keskeisiä asioita.

Valtuustokauden tavoitteet asetetaan valtuustokaudeksi. Valtuustokauden tavoitteita toteuttamaan määritetään talousarvion laadinnan yhteydessä vuosittaisia tavoitteita, jotka saavuttamalla edetään kohti valtuustokauden tavoitteita. Valtuustokauden tavoitteiden etenemistä seurataan ja arvioidaan kerran vuodessa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä. Valtuustokauden tavoitteista johdettujen vuosittaisien tavoitteiden etenemistä seurataan ja arvioidaan osavuositarkastuksissa ja tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä.

Indikaattorit

Jokaiselle päämäärälle sekä valtuustokauden tavoitteelle on määritetty indikaattori tai indikaattoreita, joiden avulla seurataan päämäärän ja tavoitteen saavuttamista. Valtuustokauden tavoitteiden indikaattorit mittaavat valtuustokauden tavoitteiden saavuttamista. Päämäärien strategisiksi indikaattoreiksi on nostettu kokonaisuuden kannalta keskeisimmät indikaattorit, jotka mittaavat päämäärien saavuttamista.

Jokaiselle indikaattorille määritetään lähtötaso ja tavoitetaso. Indikaattoreiden avulla seurataan ja arvioidaan kuinka päämäärien ja valtuustokauden tavoitteiden saavuttamisessa edetään. Lähtötaso ja tavoitetaso määritellään talousarvion 2019 laadinnan yhteydessä vuoden 2018 aikana. Asukas- ja asiakastyytyväisyys ja -kokemus on indikaattori, joka tulee läpileikkaamaan koko strategian. Tavoitteita ja indikaattoreita pohdittaessa on pyritty selkeyteen, mitattavuuteen, realistisuuteen ja merkityksellisyyteen.

The logo for Tuusula, featuring the word "TUUSULA" in white capital letters on a dark blue, cloud-like background.

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

Strategian ohjaavuus

Kuntastrategia on kunnan ja kuntalaisten yhteinen strategia. Se vaikuttaa kaikkiin kunnan toimijoihin ja se ohjaa ja sitoo koko kuntakonsernia.

Kunnan organisaatiossa tehdään laaja-alaista poikkihallinnollista kehittämistyötä, jota ohjataan kuntastrategiasta johdettujen strategisten asiakirjojen ja ohjelmien avulla. Strategiset asiakirjat ja ohjelmat tarkentavat ja täydentävät strategiaa. Kuntastrategiassa esitetään näille ylätasoinen linjaukset, valtuustokauden tavoitteet ja indikaattorit.

Kuntastrategiaa täydentäviä strategisia asiakirjoja ovat esim. terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma, omistajapolitiittiset linjaukset ja maapolitiittinen ohjelma. Strategisten asiakirjojen päivitystyö uuden strategian linjausten mukaiseksi on käynnissä.

Riskienhallinta osana strategiatyötä ja tavoitteiden laadintaa

Keskeisenä tavoitteena on sulauttaa riskienhallinta yhä kiinteämmäksi osaksi kunnan toiminnan suunnittelua ja tavoitteiden asetantaa ja seuranta. Osavuositarkastuksissa ja toimintakertomuksessa seurataan ja raportoidaan tavoitteiden lisäksi kuntatasoisten riskien toteutumista ja hallintaa.

Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa kunnan strategisten tavoitteiden ja muiden keskeisten tavoitteiden saavuttaminen. Jo kunnan strategisia tavoitteita asetettaessa arvioidaan tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä riskejä sekä toimenpiteitä riskien hallitsemiseksi. Kunnan riskienhallintaa ja riskikarttaa tarkastellaan vuotta 2019 silmälläpitäen hallituksen linjattua ensi vuoden tavoitteet elokuussa.

Taloussarviossa nostetaan esille erityisesti ne riskit, joiden hallinta edellyttää lisätoimenpiteitä. Taloussarviossa kuvataan toimenpiteitä riskien hallitsemiseksi ja toimenpiteiden toteutumista seurataan osavuositarkastuksissa ja toimintakertomuksessa. Riskiympyrälle kuvataan toimialatasolla ja kuntatasolla merkittävimmät riskit liittyen kuntalaisten ja kunnan hyvinvoinnin edellytysten turvaamiseen.

Valtuusto vahvistaa kuntastrategian vuosittain taloussarvion hyväksynnän yhteydessä. Toimialat tekevät esityksensä lautakuntien toimivaltaan kuuluvista toimialan ja tulosalueiden toimenpiteistä, jotka toteuttavat kunta- ja organisaatiostrategian vuosittain tavoitteiden ja riskienhallinnan saavuttamista.

Väestöennuste valmistuu elokuussa

Kunnan väestöennuste, joka ulottuu vuoteen 2043, valmistuu elokuussa 2019.

3. Vuoden 2020 taloussarvion ja vuosien 2020 – 2024 taloussuunnitelman laadintaohjeet

Taloussarvion laadintaohjetta noudatetaan vuoden 2020 taloussarviota ja vuosien 2020 - 2024 taloussuunnitelmaa tehtäessä. Ohje koskee kunnan toimialueita ja vesihuoltoliikelaitosta, ohjeessa annetaan kuntatasoinen kehys sekä toimialuekohtainen menokehys. Tarkentavia ohjeita annetaan myöhemmin tarvittaessa.

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

Kansantalouden kehitys

Suomen talouden kasvu on hidastumassa. Kansantalous kasvaa 1,7 % vuonna 2019 (VM, taloudellinen katsaus 4.4.2019). Kotimainen kysyntä ylläpitää talouden kasvua. Kulutuksen kasvua pitävät yllä työllisyyden ja ansiotason nousu.

Viennin kasvu hidastuu maailmankaupan lievän hiipumisen vuoksi. Suomalaisten teollisuusyritysten investointisuunnitelmat ovat kuitenkin edelleen hyvässä kasvussa. Tuotannollisten investointien kasvu lisää myös yritysten rakennusinvestointeja. Samalla kuitenkin uusien asuntojen rakentaminen vähenee voimakkaasti.

Työllisten määrä nousee 1,2 % v. 2019, vaikka asuntorakentamisen kasvun pysähtyminen alkaa loppuvuonna hidastamaan työllisyyden kasvua. Koko vuoden 2019 työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 72,7 prosenttiin. Työttömien määrä vähenee selvästi, ennuste koko vuoden 2019 työttömyysasteeksi on 6,3 %

Maaliskuussa Tuusulassa oli työttömiä 5,9 % työvoimasta. Työttömiä työnhakijoita oli 1 164 (vähennys 92 vuodessa), joista alle 25-vuotiaita oli 108. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni 382 henkilöön, vähennystä kertyi 45 henkilöä vuodessa. Avoimia työpaikkoja oli 557 kappaletta (Maaliskuun työllisyyskatsaus, Uudenmaan ELY -keskus).

Tuusulan väkiluku laski tammi-maaliskuussa yhteensä 55 hengellä. Ajanjaksona kuoli 24 henkeä ja lapsia syntyi 16, vähennyksen ollessa 8 henkeä. Nettomaahanmuutto toi väestönkasvua 2 hengen verran. Ennakkoväkiluku oli maaliskuun lopussa 38558 henkeä.

3.1 Talousarviokehityksen lähtökohdat

Kuntatasoisen kehityksen lähtökohtana on pysyvän käyttötalouden tasapainon saavuttaminen taloussuunnitelmakaudella 2020 – 2024 aikana sekä velkaantumisen hallittu kasvu. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää.

Ulkoisten käyttötalousmenojen kasvuksi (kunta + vesihuoltoliikelaitos) vuodelle 2020 esitetään kehityksessä 3,6 % talousarvioon 2019 nähden. Vuoden 2020 menokehityksen pohjana ovat Kuntaliiton vero- ja valtionosuusennusteet, kunnan toimialueiden ennakoimat tulo- ja menolisäykset sekä tuottavuus- ja sopeutustoimet. Verotulojen ja valtionosuuksien määrä täsmentyy budjetoitiprosessin edetessä.

Toimialueet saavat toimialuekohtaisen kehyslaskelman.

Investointihankkeiden yhteissumman osalta menokehitys vuodelle 2020 on 41,1 milj. euroa. Investointien arvioidaan pysyttelevän suunnitelmavuosina huomattavan korkealla, keskimäärin noin 50 milj. euron tasossa.

ICT-investoinnit on keskitetty vuoden 2020 talousarviossa tietohallintoon.

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

Toimialuekohtainen käyttötalouden kehys

Toimialueiden talousarviokehys on tarkoitettu noudatettavaksi talousarvion laadinnassa vuodelle 2020 sekä ohjeellisena vuosille 2021 – 2024. Toimialueiden tulee edelleen tarkastella kriittisesti sekä toimintatuloja että – menoja sekä suunnitella taloutta tasapainottavia toimenpiteitä.

Verotulot ja valtionosuudet

Kehyslaskelman lähtökohtana on ansiotuloveroprosentti 19,50 %. Tuusulan verotulojen arvioidaan kasvavan vuonna 2020 5,3 milj. euroa (2,8 %) vuoteen 2019 nähden. Valtionosuuksien arvioidaan kasvavan kuluvasa vuodesta 5,4 milj. euroa (23,4 %) vuoteen 2019 verrattuna. Verotulojen ja valtionosuuksien määrän tarkennukset huomioidaan budjetointiprosessin aikana.

Tuloslaskelma- ja rahoituslaskelmaluonnokset

Toimintatulot

Käyttöomaisuuden myyntivoittojen arvioidaan hieman laskevan 7,1 milj. euroon, vähennystä 2019 talousarviosta 1,1 milj. euroa. Muiden ulkoisten toimintatuottojen ennakoitaan kasvavan vain 0,4 milj. euroa, lähinnä asuntomessutuottojen ansiosta. Edellisvuoteen verrattuna ulkoisia toimintatuottoja vähentää 0,2 milj. euroa varhaiskasvatuksen maksumuutos.

Toimintamenot

Lähtökohtana on, että kunnan henkilöstömäärä ei kasva ja että asiakasmäärien aiheuttaman kustannuspaineen kasvuun pystytään vastaamaan kevyemmällä ja ennaltaehkäisyyn painottuvilla palveluilla. Kehyslaskelmassa on eriteltyä sisäiset ja ulkoiset toimintamenot- ja tulot. Sisäiset erät sisältävät vuokrat, siivouskulut, ruokapalvelumaksut ja erillisyyksikköjen hallintopalvelukulut.

Toimintakate

Toimialueet ovat toimintakatesitovia valtuustoon nähden. Toimintakate vuodelle 2020 annetaan toimialueille erillisessä kehyslaskelmassa. Toimintakatteeseen vaikuttavien toimintamenojen kasvu toimialueittain näkyy kehyslaskelmassa.

Tulos

Tulos ilmoitetaan erillisessä kehyslaskelmassa. Seuraavien vuosien tuloksen nostaminen ylijäämäiseksi edellyttää jatkuvia toimia tuottavuuden parantamiseksi sekä tonttikaupan vauhdittamista, erityisesti Etelä-Tuusulan alueella. Kunnan lainamäärän kasvun taittaminen edellyttää kunnan käyttötalouden tervehdyttämisen ohella tiukkaa investointien harkintaa.

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Suunnitelmavuosiin vaikuttaa olennaisesti Tuusulan maksuosuus Apotin kustannuksista. Lisäksi Keusote kuntayhtymälle asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisella on merkittävä vaikutus kunnan tulokseen.

Rahoitustuotot ja -kulut

Talousarviovuoden 2019 pitkäaikaisten lainojen korko-olettamana käytetään olemassa olevien tai vuonna 2020 nostettavien lainojen osalta keskimäärin noin 1,5 % ja kuntatodistusten osalta 0,0 %. Korko-oletusta täsmennetään budjetointiprosessin kuluessa. Taloussuunnitelman lähtökohtana on, että kunnan rahoitus toteutetaan tulevina vuosina vähintään puoliksi pitkäaikaisilla lainoilla. Mikäli investointisuunnitelmissa tapahtuu muutoksia, pitkäaikaisen rahoituksen määrää muutetaan vastaavasti.

Investointiohjelma

Tulevien investointien mittakaavaan vaikuttaa olennaisesti koulu- ja päiväkotiverkon investointien sekä Etelä-Tuusulan infra-investointien aikataulu ja toteutustapa. Investointiohjelma tarkentuu talousarvioprosessin edetessä.

Kassavirtaennuste

Tulorahoituksen riittämättömyydestä ja suurista investoinneista johtuen kunnan korollisten velkojen kasvu säilyy nopeana.

3.2 Talousarvion ja taloussuunnitelmaraportin sisältö

Talousarvio ja taloussuunnitelma sisältää seuraavat kokonaisuudet:

- Kuntastrategia
- Tavoitteet 2020
- Riskienhallinta
- Talousarvion yleiset perusteet
- Taloudelliset lähtökohdat
- Taloudelliset laskelmat kuntatasolla
- Käyttötalousosa
- Henkilöstösuunnitelma
- Investoinnit
- Tilivelvolliset vuonna 2020
- Väestöennuste

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

- Liitteet: kohderahoitteisia tehtäviä hoitavien yksiköiden talousarviot; keski-uudenmaan ympäristökeskus, holhoustoimen edunvalvontapalvelut, keski-uudenmaan maaseutuhallintopalvelut, ruokapalvelut. Nettoyksikkö: Tilapalvelut ja Rykmentinpuisto sekä liikelaitos: Vesihuoltoliikelaitos.

3.3 Perustietoja talousarvion laadintaa varten

Tilapalvelun ja ruokahuollon sisäiset laskutukset sisältyvät määrärahaan ja tuloarvioon.

Henkilöstökulujen laskentaperusteista:

Kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 31.3.2020 saakka. Talousarvion palkkaliitteeseen on päivitetty maaliskuun 2019 palkat korotettuina arvioiduilla korotusten vaikutuksilla 2,3 %:lla. Korotuksen lisäksi palkkakustannuksiin on laskettu lomarahen vuosivaikutukset täysimääräisinä. Sijaismäärärahat kokonaisuudessaan arvioidaan tilille 40010.

Henkilöstön sivukulut ovat yhteensä 20,97 % palkkasummasta. Laskelmassa työnantajan KuEl – palkkaperusteinen maksu 17,31 %, kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu 1,32 %, tapaturmavakuutus 0,255 %, työnantajan työttömyysvakuutusmaksut 2,05 %, ja muut sosiaaliturvamaksut 0,035%. Eläkevakuutusmaksuja lasketaan muista paitsi Teknisten sopimuksen piiriin kuuluvien henkilöiden kokouspalkkioista.

Kevan vuonna 2019 käyttöönottama tulorekisteri muutti palkkaperusteisten eläkemaksujen tilittämisen Kevalle. Tilittämisen sijasta Keva laskuttaa työnantajaa tulorekisteriin ilmoitettujen ansioiden perusteella, jolloin maksu on kerralla lopullinen. Työansiopohjainen eläkemaksu tulee silloin korvaamaan nykyiset työnantajan ja työntekijän palkkaperusteiset eläkemaksut.

3.3.1 Käyttötalousosa

Käyttötalousosa kootaan nykyisellä rakenteella toimialueittain lautakuntakäsittelyä varten. Toimialuekohtaiset talousarvion tekstipohjat ovat toimialueiden talousvastaavien käytettävissä T:\EXCEDATA\TA-TStekstit\budjetti2020\toimialuekohtaisten kansioiden alla. Kukin toimialue ohjeistaa omat yksikkönsä. Toimialueiden talousvastaavat huolehtivat oman toimialueen palkkaliitteiden tarkistamisesta.

Kasvun ja ympäristön toimialue arvioi budjetin maankäyttösopimusten osalta sisältäen ostot, myynnit ja maanvaihdot, sekä tontinvuokrauksesta syntyvät tulot. Maanmyyntivoitot tallennetaan taloussuunnittelussa kunnan tuloslaskelmaosaan Kasvun ja ympäristön toimialueen ilmoittaman euromäärän mukaisesti poikkeuksena Rykmentinpuiston taseyksikölle kohdistuvat maanmyyntivoitot, mitkä budjetoidaan yksikön omalle kustannuspaikalle.

Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymältä ostettavat palvelut budjetoidaan kunnanviraston johdon alle omille kustannuspaikoilleen.

Toimialueiden tulee sisällyttää talousarvioesitykseensä eläkemenoperusteiset maksut sekä työterveyshuollosta aiheutuneet menot. Nämä erät on huomioitu toimialuekohtaisissa menokehysraameissa.

Talousarvion sisältyvät sisäiset erät on oltava sovittuna palvelun tuottajan ja tilaajan kesken. Sisäiset erät budjetoidaan keskitetysti taloussuunnittelussa. Toimialue ilmoittaa erillisellä lomakkeella vuositasolla yli

5 000 euron määräiset sisäiset erät taloussuunnitteluun erillisellä lomakkeella. Lähtökohtana on, että myyjä tekee ilmoituksen, ja vastakirjaus tehdään sis. ostajalle myyjän ilmoituksen perusteella. Alle 5 000 euron sis. erät pitää toimialueen huomioida vastaavissa ulkoisissa erissään, jotta toimialueen talousarvio ei ylitä tältä osin. Ruokapalveluiden, sisäisen siivouksen sekä sisäisten vuokrien osalta viedään euromäärät edelleen keskitetysti FPM:ään taloussuunnittelussa (myös alle 5 000 euron erät).

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen, holhustoimen edunvalvontapalveluiden, Tilapalveluiden, Rykmentinpuiston ja Vesihuoltoliikelaitoksen osalta hallinnolliset erät tullaan laskuttamaan sisäisesti v.2020 heille erikseen ilmoitetun euromäärän mukaan.

Toimialueet tekevät talousarvioesityksen toimialueelle annetun toimintakatteen mukaisesti. FPM sovellukseen syötetään esitys vuodelle 2020, mikä pohjautuu toimialueelle annettuun toimintakatteeseen.

Talousarvioesityksestä tulee laatia talousarviovuoden lisäksi esitykset seuraaville 4 suunnitelmavuodelle 2021-2024 FPM sovellukseen. Syöttötasona riittää 1 tili per tiliryhmä ja 1 kustannuspaikka per palvelualue.

Investointisuunnitelman toteutumisen aiheuttamat käyttötalouden muutokset (säästöt ja kululisäykset) suunnitelmavuosiin tulee huomioida käyttötalouden talousarvioesityksessä.

Toimialuetasolla kuvataan talousarviovuoden 2020

- 1) toiminta ja toimintaympäristön muutokset keskeisiltä osin
- 2) strategian toteuttamisesta ja strategian mukaisista kehittämistoimista
(vuositavoitteet, projektit ja muut toimenpiteet)
- 3) keskeiset muutokset toiminnassa ja taloudessa 2020 sekä taloussuunnitelmakaudella 2020 - 2024
- 4) henkilöstösuunnitelma vuodelle 2020 esitettyinä toimialuetasolla.

Riskiarviossa selvitetään palveluiden tuottamiseen sekä talouteen liittyviä riskejä ja niiden hallintakeinoja neljästä eri näkökulmasta: strategiset, toiminnalliset, taloudelliset sekä vahinkoriskit.

Käyttötalousoisa sisältää toimialuekohtaisen henkilöstömäärän laskettuna yhteensä. Osa-aikaiset henkilöt lasketaan henkilöstömäärään osa-aikaisuusprosentin mukaisesti.

Palvelualueiden teksteissä kuvataan ytimekkäästi palvelusuunnitelman painopisteet ja keskeiset muutokset toiminnassa, keskeiset indikaattorit, tuloarviot ja määrärahat. Tekstissä tulee erityisesti kuvata muutosten vaikutusta kuntalaisten saamaan palveluun. Päällekkäisyyttä toimialueen tiivistelmäosion ja palvelualue tekstien välillä on vältettävä. Talousarviokirjassa ei esitetä toimielinten talousarvotietoja.

Kohderahoitteisia tehtäviä suorittavat yksiköt tulevat saamaan erillisen ohjeen talousarvion laadintaa varten. Kohderahoitteisia tehtäviä hoitavat yksiköt ovat: Tilakeskus (nettobudjetoitu), Rykmentinpuisto, ruokapalvelut, Keski-uudenmaan ympäristökeskus, holhustoimen edunvalvontapalvelut ja Keski-uudenmaan maaseutuhallintopalvelut.

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

3.3.2 Investointiosa, rakenne ja sisältö

Investointiosan rakenne

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. Useamman vuoden aikana toteutettava investointihanke jaetaan eri vuosille.

Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankkeille tai hankeryhmille. Hankkeet ja hankeryhmät ryhmitellään toimielimittäin ja tehtävittäin.

Kokonaiskustannusarvio

Investointiosassa esitetään investointihankkeen tai hankeryhmän kokonaiskustannusarvio. Yli 3 miljoonan euron uusista talonrakennuksen hankkeista tehdään laskelma Invest for excel tai muun soveltuvan ohjelman avulla. Valmis laskelma tallennetaan T/EXCEDATA/Ta-TStekstit/Talousarvio 2020/ Investoinnit kansion alle. Jo käynnissä olevista, vuonna 2020 jatkuvista hankkeista ei laskelmaa tarvitse tehdä.

Määräraha investointiosassa

Investointiosaan arvioidaan tarvittava määräraha. Lisäksi esitetään edellisenä tai edellisinä vuosina hankkeeseen käytetty määräraha ja suunnitelmavuosille arvioitu käyttötarve. Hankkeet tulee tarkoin perustella.

Investointiosassa käsitellään aktivoitavat hankintamenot. Investointiosaan voi esittää vain yksikköhinnaltaan 10.000 euroa*) suurempia hankkeita ja niiden pitoaika on yli kolme (3) vuotta. Hankkeen tulee olla luonteeltaan sellainen, että se lisää kunnan käyttöomaisuuden arvoa ja käyttöaika (ei vuosikorjaus, home- ja kosteusvaurioiden korjaus tai väistötilojen kustannukset).

Jokaisesta investoinnista tulee täyttää hankekortti. Lomake löytyy tämän ohjeen luvusta 6.

Investointihankkeiden suunnittelun yhteydessä laaditaan toimialuekohtainen hankintasuunnitelma. Toimialue ilmoitetaan muodossa toimialue/palvelualue. Suunnitelmaan kirjataan tiedossa olevat tulevat hankinnat ja sopimukset, joiden arvo ylittää 10 000 euroa (alv 0 %). Investointihankkeisiin liittyvät hankinnat kirjataan hankintasuunnitelmaan. Tässä yhteydessä on hyvä miettiä, onko tarpeen kilpailuttaa toimialuekohtaisia tai toimialueet ylittäviä hankinta- tai puitesopimuksia, joihin kunnalla ei ole vielä sopimusta. Hankintasuunnitelma liitetään talousarvioon, ja sen toteutumista seurataan osavuosisikastausten investointi- ja hankintasuunnittelun yhteydessä.

TILAHANKKEIDEN TOTEUTTAMISOHJE

Ohje löytyy Kaiusta kohdasta

https://tuusula.sharepoint.com/sites/kaiku/aineistot/aineistopankki/Snnt%20ja%20taksat/Tilahankkeiden_toteuttamisohe.pdf

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

*) Kilan (Kirjanpitolautakunnan kuntajaos, Kauppa- ja teollisuusministeriö) yleisohjeen mukaan kunnan käyttöomaisuuden aktivoinnin alaraja saa olla enintään 10.000 euroa nettona (= hankkeesta vähennetty rahoitusosuus ja ALV). Alle 10.000 euron hankinnat ovat käyttötalouden kuluja. Sellainen hanke joka ei ylitä 10.000 euroa, oikaistaan viimeistään tilinpäätöksessä investoinneista käyttötalouteen Kilan ohjeen mukaisesti.

Tuloarvio investointiosassa

Investointitoiminnan tuloina talousarviossa esitetään arvioidut valtion ja muiden yhteisöjen rahoitusosuudet investointimenoihin ja käyttöomaisuuden myyntitulot.

Investointien perustelut

Keskeisimmät, yli 300 000 euroa kokonaiskustannukseltaan arvioidut investoinnit perustellaan ja kerrotaan lyhyt kuvaus investoinnista.

3.4. Vesihuoltoliikelaitos

Kunnan vesihuoltoliikelaitoksesta laaditaan kunnan tiedoista erikseen näytettävät tuloslaskelma, investointi- ja rahoitusosa.

Sekä valtuusto että johtokunta asettavat liikelaitokselle sitovia tavoitteita. Valtuuston toimivallasta liikelaitoksen tavoitteiden asettamisessa säädetään kuntalain 13.2 §:ssä ja johtokunnan toimivallasta tavoitteiden asettamisessa kuntalain 87c.3 §:ssä. Tavoitteet esitetään liikelaitoksen talousarviossa.

Talousarvion perustelutekstissä selvitetään liikelaitoksen palvelukysyntään, tuotantotavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen liittyviä haasteita ja epävarmuustekijöitä. Perusteluissa tehdään lisäksi selkoa toiminnan painopisteistä ja kehittämistarpeista sekä arvioidaan voimavarojen riittävyttä, ja riskitekijöitä.

Valtuustoon nähden tulosbudjetissa sitovia eräiä ovat kuntalain 87e.3§:n mukaan kunnan ja liikelaitoksen väliset pääomarahoituksen korvaukset, kuten korvaus kunnan liikelaitokseen sijoittamasta peruspääomasta. Rahoitusbudjetissa valtuustoon nähden sitova erä on peruspääoman lisäys ja palautus. Investointibudjetissa ei pääsääntöisesti ole valtuustoon nähden sitovia meno- tai tuloeräiä.

Investointirahaston budjetti tulee sisällyttää vesihuoltoliikelaitoksen talousarvioon.

TUUSULA

**Elämisen
taidetta.**

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

3.5 Tilivelvolliset

TILIVELVOLLISET kuntalain 75 §:n mukaan vuonna 2020

TOIMIALUE toimielin	palvelualue	johtava viranhaltija	1.1.2020 nimi
------------------------	-------------	----------------------	------------------

Tilivelvollisella tarkoitetaan ao toimialueen ja toimielimen tehtäväalueen johtavaa viranhaltijaa, jolle myönnetään vastuuvapaus. Koska tarkastuslautakunnalla toimielimenä ei ole johtavaa viranhaltijaa, jää tilivelvollisen johtavan viranhaltijan nimi tästä kohdasta pois.

Tilivelvolliset 1.1.2019 päiväyksen mukaan koskien johtavaa viranhaltijaa tai hänen sijaistaan.

KUNTATOIMIALA

YLEISHALLINTO- JA JOHDON TUKI

kunnanhallitus	kunnanviraston johto	kansliapäällikkö	Harri Lipasti
YHTEISET PALVELUT	Talousjohtaja Markku Vehmas asiakas- ja henkilöstöpalvelut hallintopalvelut talouden ohjaus kehittäminen ja tietohallinto	vs.henkilöstöjohtaja kunnansihteeri talousjohtaja kehittämiskojohtaja	Tanja Rontu-Hokkanen Tuula Hyttinen Markku Vehmas Teemu Laakso
SIVISTYS		sivistysjohtaja	Virpi Lehmusvaara
kasvatus- ja sivistyslautakunta	sivistyksen tukipalvelut varhaiskasvatus oppiminen	kasvatus- ja sivistystoimenjohtaja varhaiskasvatuspäällikkö opetuspäällikkö	Virpi Lehmusvaara Hanna-Mari Halinen Markus Torvinen
kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta	kulttuuri vapaa-aika	kulttuuri- ja museotoimen johtaja vapaa-aikapalveluiden päällikkö Risto Kanerva	Ulla Kinnunen
KASVU JA YMPÄRISTÖ		kuntakehitysjohtaja	Marko Härkönen
kuntakehitys- lautakunta	toimialueen kehittäminen ja hallinto Elinvoima, asuminen ja kehittäminen kuntasuunnittelu	kuntakehitysjohtaja elinvoimajohtaja kuntasuunnittelupäällikkö	Marko Härkönen Seppo Pietarinen Asko Honkanen
- rakennus- valvontajaosto	rakennusvalvonta	johtava rakennustarkastaja	Johanna Aho
tekninen lautakunta	yhdyskuntatekniikka tilapalvelut	yhdyskuntatekniikan päällikkö tilapalvelujen päällikkö	Petri Juhola Ritva Lappalainen
Vesihuolto- liikelaitos		Liikelaitoksen johtaja	Jukka Sahlakari
ympäristökeskus		ympäristökeskuksen johtaja	Risto Mansikkamäki

TUUSULA

Elämisen
taidetta.

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyryläntie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi

4. Henkilöstösuunnitelma

Toimialueet ottavat Kuntarista eläköitymisennusteet koko suunnittelukaudelle vuosille 2020 – 2029. Toimialueide tulee esittää yksityiskohtaiset henkilöstömuutosesitykset perusteluineen vuodelle 2020 (uudet virat ja työsopimussuhteet, lakkautettavat virat ja työsuhteet, tehtävämuutokset). Lisäksi tulee esittää alustavat henkilöstömäärämuutokset (lisäykset ja vähennykset toiminnoittain) suunnittelukauden vuosille 2020 ja 2021. Henkilöstömuutoksia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon mm. eläköitymisen vaikutukset, prosessien kehittymisen, toimintatapojen muutosten vaikutukset jne.

Henkilöstösuunnittelua ja em. tietojen toimittamista varten toimialueilla on käytettävissä tämän ohjeen liitteinä olevat lomakkeet henkilöstömuutoksista ja niiden vaikutuksista käyttötalouteen. Lomakkeet toimitetaan henkilöstöasiantuntija Anita Vuorenmaalle viimeistään 31.8.2019 (joko sähköpostina tai sisäpostina). Lomakkeiden tietojen perusteella kootaan henkilöstösuunnitelma osaksi taloussuunnitelmaa.

Henkilöstökoulutuksiin ja tyhy (50e/hlö) /virkistystoimintaan varattavat määrärahat arvioidaan yksikön koulutussuunnitelmaan ja tyhytoimintasuunnitelmaan perustuen. Määrärahat merkitään talousarvion ao. menokohtiin (esim. 44410 koulutuspalvelut, 49470 erilaiset tilaisuudet, yhteistoiminta).

5. Budjetin laadinnan ja kokoamisen vastuuhenkilöt

YLEISHALLINTO JA JOHDON

TUKI 15

Kansliapäällikkö Harri Lipasti
Johdon assistentti Minna Mäkitalo
 Vs.Viestintäpäällikkö Tuula Kylä-Harakka
 Keski-Uudenmaan Ympäristökeskuksen
 johtaja Risto Mansikkamäki

Yhteyshenkilö: talousasiantuntija Mia Koskikallio

YHTEISET PALVELUT

Talousjohtaja Markku Vehmas
Vs. henkilöstöjohtaja Tanha Rontu-Hokkanen
 Henkilöstön kehittämispäällikkö Tanja Rontu-Hokkanen
 Asuntotoimenpäällikkö Outi Hämäläinen

Kunnansihteeri Tuula Hyttinen
 Asiamies Arto Nätkymäki
 Asiakirjahallinnon asiantuntija Tomi Kaarakainen
 Talouspäällikkö Heli Hippeläinen
 Tietohallintopäällikkö Niko Kinnunen
 Tietojärjestelmäsihteeri Hilka Eckert

Yhteyshenkilö: talousasiantuntija Mia Koskikallio

SIVISTYS 15

Sivistysjohtaja Virpi Lehmusvaara
 Ruokapalvelupäällikkö Kirsi Hanski
 Varhaiskasvatuspäällikkö Hannamari Halinen
 Varhaiskasvatuksenohjaaja Vesa Joronen
 Opetuspäällikkö Markus Torvinen
 Rehtori Seppo Kärpänen
 Kasvun ja oppimisen tuen päällikkö Helena Palola
 Kansalaisopiston rehtori Timo Rusanen
 Kulttuuri- ja museotoimenjohtaja Ulla Kinnunen
 Kirjastotoimenjohtaja Annastiina Louhisalmi
 Vapaa-aikapalveluiden päällikkö Risto Kanerva
 Työnjohtaja Jaska Vilen
 Uimahallin esimies Pasi-Jussi Hyytinen
 Alueellisen nuorisotyön esimies Kirsi Kostainen

Yhteyshenkilö: Taluspäällikkö Terttu Turnbull-Smith

KASVU JA YMPÄRISTÖ 28

Kuntakehitysjohtaja Marko Härkönen
 Johtava rakennustarkastaja Johanna Aho
 Yhdyskuntatekniikan päällikkö Petri Juhola
 Mittausteknikko Jukka Lehtonen
 Työpäällikkö Jyrki Sjöblom
 Liikenneinsinööri Jukka-Matti Laakso
 Kunnossapitopäällikkö Jari Huttunen
 Tiemestari
 Kunnanpuutarhuri Riitta Kalliokoski
 Tilapalveluiden päällikkö Ritva Lappalainen
 Rakennuspäällikkö Esa Koskinen
 Suunnitteluarkkitehti Riitta Laurila
 Kiinteistöhoitopäällikkö Atso Vesa
 Siivouspäällikkö Riikka Meriläinen
 Kiinteistötaloussuunnittelija Riikka Halonen
 Kuntasuunnittelupäällikkö Asko Honkanen
 Kaavoituspäällikkö Pia Sjöroos
 Kuntakehityspäällikkö Marko Kauppinen
 Kiinteistökehityspäällikkö Hannu Kantola
 Maankäyttöpäällikkö Päivi Hämäläinen
 Paikkatietopäällikkö Jarmo Kyllönen
 Paikkatietoasiantuntija Annalena Saarikivi
 Ohjelmapäällikkö Tuomo Sipilä
 Projektipäällikkö Patrik Skogster
 Hallintopalvelusihteeri Outi Tynjälä
 Toimistos sihteeri Tuula Hakonen
 Kaavoitussihteeri Benita Salminen

Yhteyshenkilö: Kehittämisen- ja taluspäällikkö Jussi Rantala

Vesihuoltoliikelaitos 2
Liikelaitoksen johtaja Jukka Sahlakari
 Hallintosihteeri Satu Lahti

KOORDINOINTI JA SUUNNITTELU: 2

Talousjohtaja Markku Vehmas
 Taloussuunnittelupäällikkö Sanna Senelius-Piiparinen

TUUSULA

**Elämisen
 taidetta.**

6. Talousarvioprosessissa käytettävät lomakkeet

Talousarvioprosessissa käytettävät lomakkeet löytyvät T/EXCEDATA/LOMAKE-kansion alta.

Käytettävissä olevat lomakkeet:

- **SIS.ERÄT** lomake. Myyjä ilmoittaa sisäisten palvelujen osalta FPM:ään vietävät, yli 5 000 euron vuositason erät.
- **Palvelutason muutos** lomake. Lomakkeella kerrotaan toimenpiteistä talousarvioon pääsemiseksi, kehykseen sisältyvistä uusista palveluista/ toiminnoista, tai talousarviokehyksen ulkopuolelle jäävistä palveluista/ toiminnoista.
- **Uuden viran perustaminen tai uuden toistaiseksi voimassaolevan työsuhteen käyttöönotto** (VIRTYOper).
- **Uuden viran/tehtävän vaikutus käyttötalouteen** (VIRTYOpervaikutus)
- **Henkilöstömääräsuunnitelman apuna käytettävä syöttöpohjalomake** (HENKILÖSTÖSUUNNITELMA).
- **Toimitilojen hankekortti yli300 000 euron rakennushankkeista**, tiedot täytetään hankelomakkeeseen (HANKEKORTTI). Hankekortin lisäksi kerrotaan tiedot tiivistetysti alla olevan mallin mukaisesti word tiedostomuodossa, mikä sisältää mm. tiedon hankkeen kokonaiskustannuksesta ja vuositason vaikutuksesta käyttötalouteen. Word pohjaan sisällytetään kuvat hankkeesta sekä sen sijoittumisesta kaava-alueeseen. Tekstiosassa selvitetään mm. miten hanke kytkeytyy palveluverkkosuunnitelmaan, kerrotaan hankkeen aloitusajankohta, hankkeen kesto, ja hankkeen valmistumisajankohta.

Metsolan päiväkotii, uudisrakennus

6.500.000 €, aloitus: 2019

käyttötalousvaikutus: +72.000 €/v

Laajuus uusien suunniteluohjeiden mukaan 1.850 brm². Palveluverkkosuunnitelmassa on esitetty pienistä päiväkotiyksiköistä luopumista ja uuden päiväkodin rakentamista. Uuteen 6-osastoiseen päiväkotiin keskitetään Rajamäen alueen esikoulu-toiminta. Henkilökunta siirtyy. Luonnossuunnittelu alkoi 2017. Rakennussuunnittelu valmistuu joulukuussa 2018. Rakennustyöt 2019-2020.

TUUSULA

Elämisen
taidetta.

Postiosoite: PL 60, 04301 Tuusula • Käyntiosoite: Hyrylantie 16, Tuusula

Puhelin: (09) 87181 • Faksi: (09) 8718 3072

www.tuusula.fi